

ក្បួនស័ក្តិសិលា

ប្រាសាទប្រាសាទប្រាសាទ តាមប្រាសាទប្រាសាទ
ប្រាសាទប្រាសាទប្រាសាទ ប្រាសាទប្រាសាទប្រាសាទ

រៀបចំដោយ

ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ស្ថាប័នសិលាសាស្ត្រ ៩ ប្រភេទ
១៩៣ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិសិលាសាស្ត្រ តាមប្រាសាទប្រាសាទ ប្រាសាទប្រាសាទ
ប្រាសាទប្រាសាទប្រាសាទ ៤០០០០

ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ/ក្រុមប្រឹក្សា ០ ៤៣២៤ ២០២៤

คู่มือมาตรฐาน

บ้านกึ่งไม้แบบเดี่ยว ตำบลคู่มือมาตรฐาน
อำเภอหนองบัว อุตสาหกรรมเกษตรกรรม

พื้นที่

พื้นที่รวม ๕๖๔๐๑๑ ตารางเมตร ๑:๕๐,๐๐๐

พื้นที่ปลูกที่ ๒-RTSD ลำดับชุด L ๗๐๑๗

พื้นที่กริด ๔๘ PUC ๑๔๗๓๖๘

เส้นรุ้ง ๑๕ องศา ๔๒ ลิปดา ๐๙ พิลิปดา เหนือ

เส้นแวง ๑๐๓ องศา ๑๖ ลิปดา ๓๒ พิลิปดา ตะวันออก

สิ่งสำคัญที่ขึ้นทะเบียน

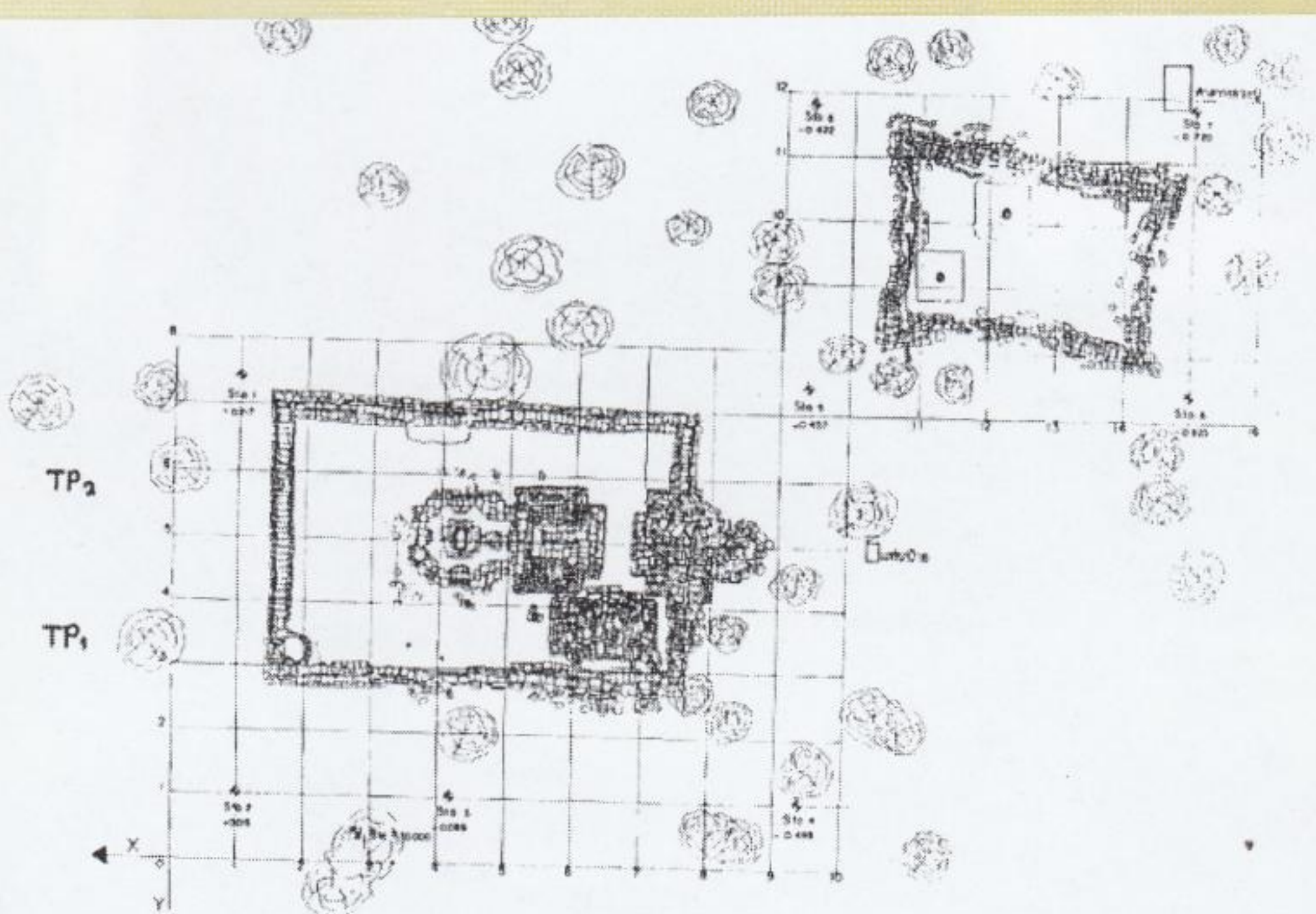
๑. ปรากฏการณ์ หรือปรากฏการณ์

๒. บรรณาลักษณ์

๓. โคปุระ หรือประตูชุม

๔. กำแพงแก้ว

๕. สระน้ำ

แผนผังบริเวณโบราณสถานคู่มือมาตรฐาน

ประวัติสังเขป

จากจารึกปราสาทตาพรหมในประเทศกัมพูชา ได้กล่าวถึงพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ แห่งราชอาณาจักรขแมร์โปรดให้สร้างสถานพยาบาล (อโรคยาศาล) ๑๐๒ แห่งในอาณาเขตของพระราชอาณาจักร ซึ่งได้ปรากฏศาสนสถานประจำสถานพยาบาลในดินแดนประเทศไทยอยู่หลายแห่งด้วยกัน โดยมีรูปแบบกำหนดที่คล้ายคลึงกัน คือ ปราสาทประธานบรรณาลัย ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้ว มีโคปุระด้านหน้านอกกำแพง มีสระน้ำ ๑ สระที่มุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือ กู่อันตรัตน์ก็จัดเป็นโบราณสถานประเภทศาสนสถานประจำสถานพยาบาลด้วยอีกแห่งหนึ่ง

ลักษณะรูปแบบศิลปกรรม

เป็นกลุ่มโบราณสถานประกอบด้วย

๑. ปราสาทประธาน

ก่อด้วยศิลาแลง แผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียง ก่อमुखยื่นด้านหน้า ผนังด้านทิศเหนือและทิศใต้ก่อเว้นเป็นช่องหน้าต่าง मुखมีหลังคารูปโค้งทรงประทุนปราสาทประธาน ก่อเป็นผนังทึบทั้งสามด้านโดยทำเป็นประตูหลอก

ปราสาทประธาน

๒. บรรณาลัย

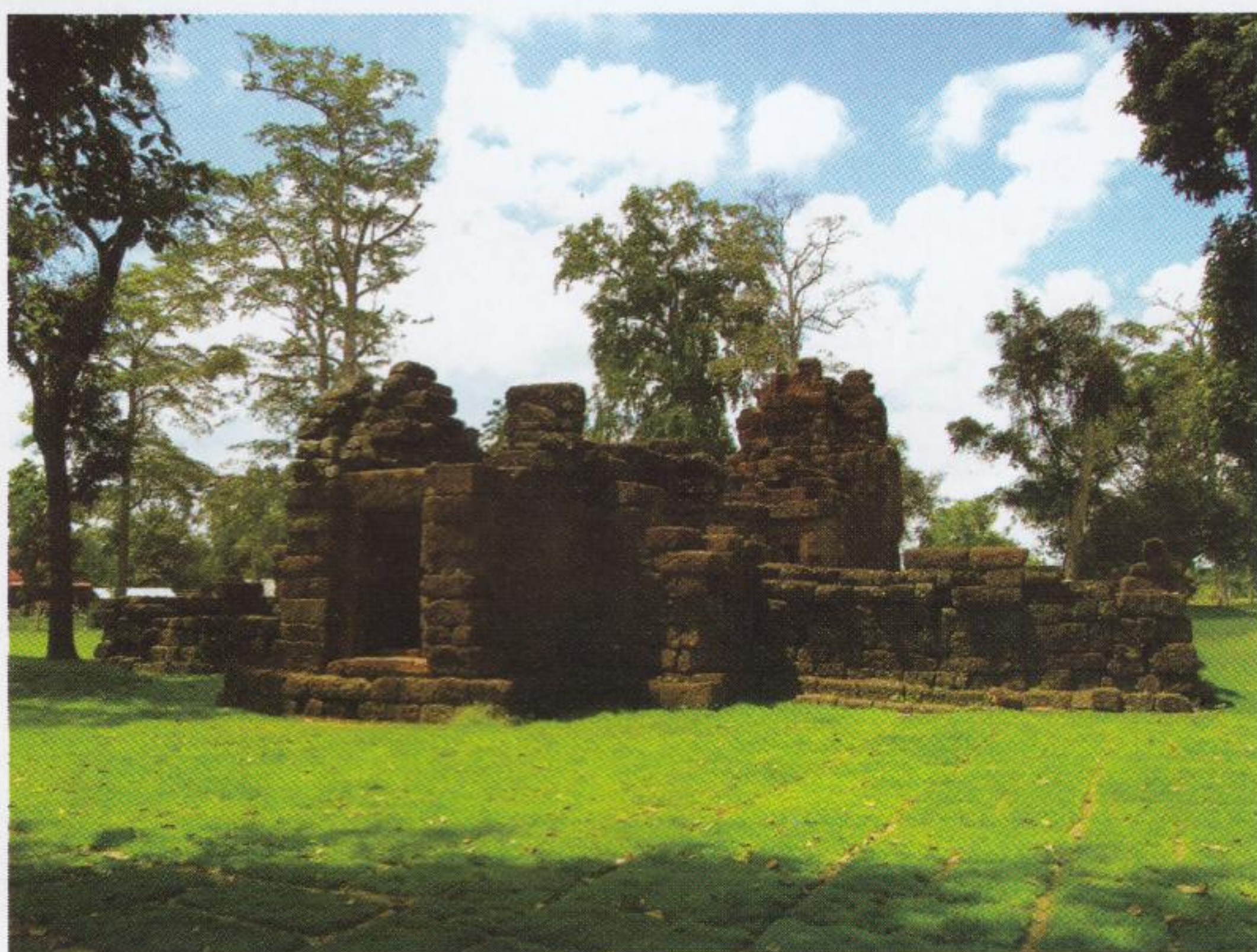
ก่อด้วยศิลาแลง เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ด้านหน้าก่อเป็นมุขสั้นๆ ตั้งอยู่ทางมุมทิศตะวันออกเฉียงใต้ของปราสาทประธาน

บรรณาลัย

๓. โคปุระ หรือประตูชุม

ก่อด้วยศิลาแลง ตั้งอยู่กึ่งกลางของแนวกำแพงแก้ว ด้านทิศตะวันออกมีลักษณะเป็นมุขสามด้าน คือด้านทิศเหนือทิศตะวันตก และทิศใต้ ที่ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีบันไดขึ้น – ลง หลังคาทรงโค้งประทุน

โคปุระ หรือประตูชุม

๔. กำแพงแก้ว

ก่อด้วยศิลาแลง สร้างต่อเนื่องจากประตูชุม
ทิศตะวันออกล้อมรอบปราสาทประธาน และบรรณาลัย
ชั้นบนสุดของแนวกำแพงมีร่องรอยการสกัดสำหรับ
วางทับหลังกำแพง

๕. สระน้ำ

อยู่บริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือนอก
กำแพงแก้ว มีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าลึกประมาณ ๒ เมตร
ขอบสระกรุด้วยศิลาแลงซ้อนลดหลั่นลงไปจนถึงก้นสระ

สระน้ำ

อายุสมัย

ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗
แห่งราชอาณาจักรเขมร

ประเภทโบราณสถาน

ศาสนสถานประจำอโรคยาศาล (สถานพยาบาล)
สร้างเนื่องในพุทธศาสนาเถรวาท

ลักษณะการใช้งานในปัจจุบัน

โบราณสถาน (ร้าง) เป็นที่เคารพบูชาของท้องถิ่นและ
ประเพณี “สงกรานต์” ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี

การดำเนินงาน

๑. พ.ศ. ๒๕๑๕ หน่วยศิลปากรที่ ๗ ขอนแก่น ชุดแต่ง
พบประติมากรรมหินทรายที่สำคัญหลายชิ้น ได้แก่ พระวัชรธร
พระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะแบบบายนของเขมร

๒. พ.ศ. ๒๕๓๗ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
ตามโครงการศึกษาวิจัยร่วมฝรั่งเศส-ไทย ดำเนินการขุดค้น
บริเวณภายในและภายนอกกำแพงแก้ว จำนวน ๔ หลุม

๓. พ.ศ. ๒๕๔๒ สำนักงานโบราณคดีและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น ชุดแต่งและขุด
ค้นเพื่อศึกษาหลักฐานและรูปแบบเพื่อเตรียมการบูรณะ
ต่อไป

การขึ้นทะเบียน

๑. กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติในราช
กิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๒ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๘ ระบุชื่อ
“กุ้งสันตรัตน์ อำเภอวาปีประทุม ตำบลนาดัน”

๒. กำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕ พื้นที่
ประมาณ ๕ ไร่ ๓ งาน ๙๓ ตารางวา ระบุชื่อ “วัดกุ้งสันตรัตน์
ตำบลนาดัน อำเภอวาปีประทุม” แกะไขชื่อและท้องที่
การปกครองเป็น “โบราณสถานกุ้งสันตรัตน์ ตำบลหนองไผ่
อำเภอนาดัน”

ที่มาของข้อมูล

ทำเนียบโบราณสถานขึ้นทะเบียนอีสานบน

สำนักงานโบราณคดี

และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น

หน้า ๑๓๓ – ๑๓๖, พ.ศ. ๒๕๔๕.